Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen m. m.; given Stockholms slott den 14 mars 1922.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

— —

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anför efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement:

I den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln, punkt 56, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för beredande av avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie

befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, m. m. bland de extra anslagen å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräkna ett förslagsanslag av 50,000 kronor. För enahanda ändamål har Kungl. Maj:t i propositionen angående tilläggsstat till riksstaten för år 1922 under sjunde huvudtiteln, punkt 12, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 100,000 kronor.

Till grund för ifrågavarande framställningar till riksdagen låg en av allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 1 november 1921 avlåten skrivelse, däri anförts följande:

»Vid den förberedande behandlingen inom allmänna civilförvaltningens lönenämnd av frågan om avlöningsgrunder för icke-ordinarie befattningshavare vid sådana verk, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, från och med år 1922 skall äga tillämpning, har lönenämndens uppmärksamhet fästats vid ett med nämnda fråga sammanhängande förhållande, vilket synts nämnden böra påkalla särskild framställning till 1922 års riksdag.

Uti de från och med år 1922 gällande avlöningsstaterna för flertalet av ovannämnda verk hava för bestridande av avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. uppförts särskilda anslagsposter, i allmänhet med karaktären 'förslagsanslag, högst'.

Till grund vid bestämmandet av dessa anslagsposters belopp torde i allmänhet hava lagts de för år 1921 beräknade avlöningsbeloppen till ifrågavarande befattningshavare, dock med frånseende av tillfällig löneförbättring. Då emellertid de nämnda avlöningarna i allmänhet hittills skolat bestridas av anslag, som avsetts jämväl för andra ändamål, lärer allenast en approximativ uppskattning av berörda avlöningskostnader hava ägt rum. De sålunda erhållna beloppen höjdes vid beräkningen av anslagsbehovet för år 1922 i regeln med omkring 33 procent, med hänsyn bland annat därtill att den tillfälliga löneförbättringen skulle bortfalla.

Enligt 34 § i förenämnda avlöningsreglemente skola i allmänhet grunderna för avlöningsförmånerna beträffande icke-ordinarie befattningshavare fastställas av Kungl. Maj:t. I fråga om dylika grunder synes av riksdagens skrivelse nr 2 A år 1921 framgå, att riksdagen avsett, att desamma skulle i princip överensstämma med de grunder i sådant hänseende, som av Kungl. Maj:t den 31 december 1920 utfärdats för kommunikationsverkens vidkommande.

Sistberörda avlöningsgrunder äro byggda på ett system, som beträffande s. k. extra ordinarie tjänstemän innebär, att tjänsteman vid tillträdandet av viss befattning i regeln skall erhålla lön enligt en för befattningen fastställd lägsta löneklass och att han med vissa tidsmellanrum sedermera uppflyttas till högre löneklasser. Detta system ansluter sig sålunda till det för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken gällande.

Därest de löneprinciper, som fastställts för kommunikationsverkens icke-ordinarie personal, skulle komma att tillämpas för motsvarande befattnings-

havare vid nu omhandlade verk, torde det i åtskilliga fall kunna inträffa att ovanberörda anslagsposter för avlöning till icke-ordinarie personal — för så vitt de hava karaktären av 'förslagsanslag, högst' — visa sig icke förslå för avsett ändamål. Det är nämligen att märka, att, då enligt hittills tillämpade avlöningsgrunder för icke-ordinarie personal vid nu ifrågavarande verk avlöningsförhöjningar (motsvarande ålderstillägg) i regeln icke förekomma, omförmälda för år 1922 anvisade anslagsposter beräknats utan hänsyn tagen till dylika avlöningsförhöjningar. Tillika torde böra beaktas, att de nämnda anslagsposterna till följd av det ovan angivna tillvägagångssättet vid deras beräknande kunna även oavsett avlöningsförhöjningar hava blivit för knappt tillmätta i jämförelse med de verkliga avlöningskostnaderna under år 1921.

Vid nu angivna förhållanden synes det nödvändigt att medel beredas för de fall, då anvisade anslag icke komma att förslå. Härvid har det synts lönenämnden, som skulle den lämpligaste utvägen vara, att å tilläggsstat för år 1922 och å extra stat för förra halvåret 1923 av riksdagen anvisades anslag utom huvudtitlarna till förstärkning av sådana anslag för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. vid ifrågavarande verk, vilka hava karaktären av 'förslagsanslag, högst'. Det skulle då ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning av vederbörande verk, utanordna erforderligt belopp från berörda förstärkningsanslag.

Då jämväl en del sådana anslag till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare vid nu ifrågavarande verk, som anvisats å *extra* stat för år 1922, blivit beräknade efter förut angivna grunder och icke lämpligen kunna för förra halvåret 1923 omräknas efter andra grunder, torde det bliva nödigt att bereda möjlighet till förstärkning även av dylika anslag, i den mån de blivit till beloppet bestämda. Det enklaste tillvägagångssättet härvid torde vara, att även för sådana fall de ifrågasatta förstärkningsanslagen finge, i händelse av behov, tagas i anspråk.

Då det gäller att bestämma de belopp, vartill ifrågavarande förstärkningsanslag böra beräknas, må uppmärksammas, att en noggrannare kalkyl icke är möjlig, innan grunderna för den icke-ordinarie personalens avlöning blivit fastställda, och utan att med tillämpning av dessa grunder en ingående undersökning verkställts beträffande de särskilda befattningshavarnas ställning på löneskalan med hänsyn till vederbörandes tjänsteålder. Lönenämnden har emellertid sökt företaga en överslagsberäkning och har därvid uppskattat anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål till omkring 100,000 kronor för år 1922 och 50,000 kronor för förra halvåret 1923.

Den nu ifrågasatta åtgärden får betraktas såsom ett provisorium. Huru förhållandena uti nu ifrågavarande hänseende för framtiden böra på ett mera definitivt sätt ordnas, kan bliva föremål för olika meningar. Det enklaste förfaringssättet vore givetvis att, i likhet med vad som tillämpats beträffande avlöningsanslagen för ordinarie tjänstemän, låta motsvarande anslag för icke-ordinarie tjänstemän få karaktären av förslagsanslag utan begränsning till ett högsta belopp. Mot användandet av ett sådant förfaringssätt torde dock kunna invändas, att möjligheten för riksdagen att inverka på bestämmandet av den omfattning, i vilken icke-ordinarie personal må användas vid vederbörande verk, skulle, åtminstone formellt, i viss mån inskränkas.

Ett annat förfaringssätt torde snarare kunna komma i fråga, nämligen att de ifrågavarande anslagen, med bibehållande i förekommande fall av karaktären 'förslagsanslag, högst', beräknas till sådana belopp, att erforderlig marginal erhålles för bestridande av jämväl förekommande avlöningsförhöjningar. En tillämpning av detta senare förfaringssätt torde emellertid icke kunna äga rum förr än nödig erfarenhet vunnits rörande verkningarna av de avlöningsgrunder för icke-ordinarie personal, som må komma att fastställas. I avvaktan härå torde fördenskull den förut antydda anordningen med förstärkningsanslag bliva erforderlig.»

Då det nu gäller att taga närmare ställning till frågan om beredande av avlöningsförhöjningar åt icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen och vissa andra i samband med de nya avlöningsförhållandena för den icke-ordinarie personalen stående spörsmål, torde jag till en början få lämna en redogörelse för grunddragen i det nya avlöningssystemet för sagda personal.

I de betänkanden av 1902 års löneregleringskommitté, som lågo till grund för de till 1921 års riksdag avlåtna framställningarna om löneregleringen för här ifrågavarande personal, blev spörsmålet om de icke-ordinarie befattningshavarnas avlöningsförhållanden endast i korthet berört. Såvitt angår personal vid statsdepartementen m. fl. verk framhöll emellertid kommittén (bet. LXII, sid. 71), att vid avlöningens bestämmande torde böra uppmärksammas den ökning av arbetstiden för den extra personalen, vilken kommittén förutsatte böra äga rum i anslutning till tjänstgöringstidens ökning för den ordinarie personalen. Vid beräkning av medelsbehovet för »avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.» räknade kommittén (sid. 132) med en höjning av omkring 33 procent av vad då, frånsett tillfällig löneförbättring, utginge och förutsatte därvid, att den tillfälliga löneförbättringen skulle bortfalla.

När frågan om ny definitiv löneregleringen för befattningshavare vid statsdepartementen m. fl. verk den 31 december 1920 anmäldes för Kungl. Maj:t för avlåtande av framställning till riksdagen, erinrade dåvarande chefen för finansdepartementet, hurusom Kungl. Maj:t vid sin bestämmanderätt beträffande avlöningarna till den icke-ordinarie personalen givetvis vore bunden inom ramen för av riksdagen beviljade anslag. Vad särskilt anginge beräkningen av sådana anslag, som helt eller delvis vore avsedda till avlöningar för befattningshavare å extra stat, anförde departementschefen, att för dylika befattningshavare avlöningen i allmänhet hittills beräknats till enahanda belopp, som å motsvarande ordinarie befattning utginge såsom begynnelseavlöning, dock med avdrag i avrundat tal av vad som belöpte å avgift för den ordinarie befattnings-

havarens egen pensionering. Departementschefen uttalade sig för att, med någon jämkning av denna beräkningsgrund, avlöningen för befattningshavare å extra stat måtte för framtiden beräknas att utgå efter den löneklass, som ligger närmast under begynnelseavlöningen för motsvarande ordinarie befattning, eller, då det vore fråga om den första löneklassen i vederbörande lönesystem, efter en näst under denna löneklass liggande, med hänsyn till löneskalans konstruktion fingerad löneklass. Denna regel syntes emellertid kunna tillämpas endast i sådana fall, då befattningen å extra stat vore fullt motsvarig med en befattning å ordinarie stat. I fråga om amanuenser m. fl., vilka avlönades ur extra anslagsmedel, syntes man kunna vid anslagens beräkning utgå från enahanda beräkningsgrund, som av löneregleringskommittén tillämpats vid uppskattandet av de till motsvarande ändamål å ordinarie stat uppförda medel, d. v. s. en höjning av omkring 33 procent av vad då, frånsett tillfällig löneförbättring, utginge.

Dessa av departementschefen förordade beräkningsgrunder kommo, med något undantag, till användning vid avlåtande under de olika huvudtitlarna av anslagsäskanden för nu ifrågavarande ändamål.

I förevarande ämne anförde riksdagen i sin skrivelse nr 55, sid. 13, att då departementschefen förordade, att avlöningen till befattningshavare å extra stat måtte beräknas att utgå efter den löneklass, som låge närmast under begynnelseavlöningen för motsvarande ordinarie befattning, riksdagen ville betona, att detta allenast borde betraktas som en beräkningsgrund till ledning vid uppskattandet av storleken av vederbörande anslag. Till vilka belopp själva avlöningarna till ifrågavarande extra tjänstemän skulle uppgå, vore en fråga, som sedermera torde komma att i varje särskilt fall underkastas närmare prövning av den ifrågasatta lönenämnden.

I en senare avlåten skrivelse, nr 2 A, punkt 4:o), yttrade sig riksdagen närmare angående grunderna för den icke-ordinarie personalens avlöning. Riksdagen erinrade därvid, hurusom det av riksdagen godkända avlöningsreglementet för statsdepartement och centrala ämbetsverk anslöte sig till det avlöningssystem, som förut blivit genomfört för kommunikationsverken. Därav syntes också enligt riksdagens mening böra följa, att jämväl principerna för avlöning av den icke-ordinarie personalen, så långt lämpligen kunde ske, bleve enhetligt utformade och tillämpade. I sådant avseende hade riksdagen uppmärksammat, att Kungl. Maj:t efter särskild utredning fastställt avlöningsbestämmelser för extra ordinarie tjänstemän och aspiranter vid sistnämnda verk. De därvid bestämda lönevillkoren skilde sig i väsentliga avseenden från den

praxis, varom chefen för finansdepartementet i förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet lämnat redogörelse. För vissa fall föreskreves sålunda i de nya avlöningsbestämmelserna för kommunikationsverken en annan och mindre förmånlig löneställning för icke-ordinarie befattningshavare än den, som bestode i en löneklass närmast under begynnelseavlöningen för motsvarande ordinarie befattning. På samma gång begreppen »extra ordinarie» och »extra» tjänstemän närmare utformats och fixerats, upprätthölles i betydande omfattning en till icke blott själva lönebeloppen utan jämväl beträffande andra förmåner större skillnad i rättigheter mellan ordinarie, extra ordinarie och extra tjänstemän än hittills i allmänhet varit fallet. Särskilt gällde detta under första tiden för befattningshavares tillträde till statstjänst och enkannerligen för de yngre åldersgrupperna. — Riksdagen hölle före, att samma skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att efter ingående prövning antaga dessa nyutfärdade bestämmelser för befattningshavarna vid kommunikationsverken, borde äga giltighet jämväl för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk. I varje fall funne sig riksdagen böra förutsätta, att, till dess frågan om sistnämnda tjänstemäns nya löneställning blivit vederbörligen prövad och avgjord, lösningen därav icke föregrepes genom att till dem högre ersättning utbetalades än som blivit bestämd för motsvarande befattningshavare vid kommunikationsverken.

De av riksdagen åsyftade avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken äro givna genom särskilda brev den 31 december 1920 till generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen. Det torde även få erinras, att bestämmelser av likartat innehåll med de nu nämnda äro, såvitt angår icke-ordinarie tjänstemän vid domänverket, meddelade genom brev till domänstyrelsen den 4 februari 1921.

Den 22 juni 1921 uppdrogs åt allmänna civilförvaltningens lönenämnd att utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till grunder för avlönande av sådana vid de verk, å vilka avlöningsreglementet samma dag (nr 451) äger tillämpning, anställda icke-ordinarie befattningshavare, vilka icke äga åtnjuta avlöning med i staten för vederbörande verk angivet eller eljest av riksdagen till siffran bestämt belopp.

I utlåtande den 25 november 1921 avgav lönenämnden det begärda förslaget. Efter att därvid hava erinrat om vissa förhållanden, vilka gjorde det tveksamt, huruvida de för kommunikationsverken och domänverket utfärdade bestämmelserna rörande den icke-ordinarie per-

sonalens avlöningsförhållanden lämpligen skulle kunna tagas till förebild vid utarbetande av förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid de verk, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 vore avsett att vinna tillämpning, har lönenämnden å andra sidan framhållit, att det nya avlöningsreglementet skulle äga tillämpning å en så omfattande förvaltning som fångvården och att, enligt vad avsett vore, efter hand även andra större förvaltningar, såsom tullverket, hospital och asyler m. fl., skulle hänföras under reglementets tillämplighetsområde. På grund härav och särskilt med avseende å den av riksdagen framhållna angelägenheten därav, att principerna för avlöning av den icke-ordinarie personalen, så långt lämpligen kunde ske, bleve enhetligt utformade och tillämpade, har lönenämnden förklarat sig anse bestämmelserna om avlöning till icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen böra i görligaste mån ansluta sig till de för kommunikationsverken och domänverket redan gällande föreskrifterna.

Vidare har lönenämnden erinrat om de olika grupper av icke-ordinarie befattningshavare, som finnas vid affärsverken, varefter lönenämnden beträffande förhållandena inom den allmänna civilförvaltningen anfört huvudsakligen följande:

De nu rådande olikheterna med avseende å de icke-ordinarie befattningshavarnas anställning och avlöning stode i viss mån i samband med det förhållandet, huruvida avlöningen utginge från anslag på ordinarie eller på extra stat. Det vore företrädesvis bland den från anslag på extra stat avlönade personalen, som man återfunne icke-ordinarie befattningshavare, vilkas tjänstgöring kunde anses i stort sett jämförlig med de ordinarie befattningshavarnas. Detta förhållande hade ock sin givna förklaring. I den mån behovet av arbetskraft vid de skilda verken kunnat tillgodoses genom ordinarie anslag, hade givetvis personalorganisationen så vitt som möjligt lagts så, att för den väsentliga delen av arbetet avsetts ordinarie personal; där åter en större eller mindre del av de för verkets drift erforderliga medel utgått från anslag på extra stat, hade det naturligt nog ofta varit nödvändigt att anlita dessa extra anslagsmedel för inrättande av jämväl sådana befattningar, som med avseende å tjänstgöringens art och omfattning varit på det hela taget fullt likställda med ordinarie tjänster. Beträffande först icke-ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag å ordinarie stat — andra än de i avlöningsreglementets 33 § avsedda — vore det tydligt, att av de grupper, som omförmäldes i de för kommunikationsverken och domänverket gällande avlöningsbestämmelserna, extra ordinarie tjänstemän borde hava sin motsvarighet inom de verk, varom nu vore fråga. I de för kom-

munikationsverken och domänverket gällande bestämmelser torde hava förutsatts, att extra ordinarie tjänsteman såsom regel skulle hava full tjänstgöring. I sitt förslag hade lönenämnden utgått från samma förutsättning, därvid likväl nämnden gjort ett undantag beträffande den talrika gruppen av amanuenser. Med hänsyn till den väsentliga artskillnad i amanuenstjänstgöringen, som väl redan vore för handen och även för framtiden kunde väntas förekomma, hade lönenämnden ansett amanuensbefattningarna böra fördelas på två grupper, för »förste amanuens» och för »amanuens», med i regel något högre avlöning för den förra gruppen än för den senare. — I fråga om nästa grupp av icke-ordinarie befattningshavare enligt kommunikationsverkens indelning, eller aspiranter, hade det synts lönenämnden tvivelaktigt, huruvida det kunde vara nödvändigt att inom de nu ifrågavarande verken mera allmänt hava dylika befattningshavare anställda. Fall kunde emellertid även inom dessa verk förekomma, där aspiranttjänstgöring för vissa personalgrupper kunde befinnas lämplig, exempelvis i fråga om kvinnliga biträden och expeditionsvakter. Och inom de större förvaltningsgrenar, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 från och med 1922 års ingång vore eller senare kunde förväntas bliva tillämpligt, såsom fångvården, tullverket m. fl., torde en anordning med anställande i viss omfattning av särskilda aspiranter kunna medföra beaktansvärda fördelar. — Övriga, från anslag å ordinarie stat avlönade icke-ordinarie befattningshavare — således andra än extra ordinarie tjänstemän och aspiranter — hade, med användning av den inom kommunitionsverken tillämpade terminologien, i förevarande förslag sammanfattats under benämningen extra befattningshavare. — Vad slutligen anginge befattningshavare med avlöning från anslag å extra stat, torde den omständigheten, att statsmakterna ännu ej ansett sig äga tillräcklig erfarenhet rörande befattningarnas konstanta behövlighet, kunna i talrika fall åberopas såsom huvudsakliga grunden till att befattningar icke uppförts på ordinarie stat utan tills vidare uppehölles genom extra anslagsmedel, trots det att de med desamma förenade arbetsuppgifter kunde anses vara i det hela fullt jämförliga med vad som ålåge innehavare av motsvarande ordinarie befattningar. Där detta vore händelsen, kunde en avvikelse från hittills följd praxis att låta vederbörande extra befattningshavare komma i åtnjutande av avlöningsförmåner, nära motsvarande dem, som tillerkänts ordinarie befattningshavare med likartade göromål, enligt nämndens uppfattning icke anses motiverad. För dylika fall torde sålunda, i likhet med vad som skett beträffande en del av domänverkets befattningshavare på extra stat, böra föreskrivas, att lönen skulle utgå

enligt löneklass, som vore närmast lägre än den, som skulle hava gällt, därest vederbörande varit innehavare av ordinarie tjänst inom ifrågavarande lönegrad.

Sedan vederbörande verk yttrat sig över lönenämndens förslag i i förevarande ämne, utfärdade Kungl. Maj:t den 31 december 1921, i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag, kungörelse med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (nr 778). I förevarande sammanhang torde jag närmast behöva uppehålla mig allenast vid de bestämmelser i denna kungörelse, vilka angå rätt för befattningshavare att erhålla avlöningsförhöjning genom uppflyttning i löneklass efter viss tids tjänstgöring.

Vad beträffar icke-ordinarie befattningshavare med avlöning från anslag å ordinarie stat äro de, som hänföras till gruppen extra ordinarie tjänstemän, berättigade till uppflyttning i löneklass enligt bestämmelser i 9 § av förenämnda kungörelse. Inom varje lönegrad i den för ifrågavarande tjänstemän gällande löneplanen finnas två löneklasser. Efter att hava tillhört den för vederbörande lönegrad bestämda lägsta löneklassen under två år uppflyttas tjänstemannen i normala fall till närmast högre löneklass. Löneförhöjning inträder vid ingången av det kalenderkvartal, som följer närmast efter det, varunder för lönestegring erforderligt antal tjänstår uppnåtts. Vissa bestämmelser äro givna, i syfte att tjänsteman vid övergång från en extra ordinarie befattning till annan sådan inom samma eller högre lönegrad må tillgodoräkna sig viss föregående tjänstgöring för erhållande av löneförhöjning i den nya befattningen. Vidare är i 10 § stadgat, att extra ordinarie tjänsteman, som i minst tre år åtnjutit lön enligt den för vederbörande lönegrad angivna högsta löneklassen och icke inom sex år från det han antogs till extra ordinarie tjänsteman vunnit befordran till ordinarie befattning, utan att detta berott på något hans eget förvållande, skall erhålla lön, som med två löneklasser enligt den för ordinarie tjänstemän gällande löneplanen understiger vad han med iakttagande av bestämmelserna i 11 § i avlöningsreglementet skulle hava erhållit, därest han vid sexårsperiodens slut vunnit ordinarie befattning inom motsvarande lönegrad. Efter att under tre år hava tillhört en och samma löneklass enligt den för ordinarie tjänstemän gällande löneplanen uppflyttas tjänstemannen till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare; dock att högre lön än den för ifrågakommande lönegrad fastställda näst högsta löneklassen i regel icke må utgå.

Beträffande enligt riksdagens beslut av anslag å extra stat avlönade

befattningar, för vilka Kungl. Maj:t enligt 43 § i meranämnda kungörelse fastställer lönegrad, skola i nu förevarande avseende i tillämpliga delar gälla de stadganden, som för ordinarie tjänstemän meddelats i avlöningsreglementet. Jämväl dessa befattningshavare äga sålunda rätt till uppflyttning i högre löneklass efter viss tids tjänstgöring. Övriga befattningshavare med avlöning från anslag å extra stat äro, med vissa undantag, jämställda med befattningshavare med avlöning från anslag å ordinarie stat.

Enligt lönenämndens förslag skulle bestämmelserna angående rätt till uppflyttning i högre löneklass så tillämpas, som om de varit gällande under hela den tid, envar befattningshavare innehaft sin tjänst eller bestritt därmed fullt jämförlig befattning. Genom ett dylikt stadgande skulle i åtskilliga fall rätt till avlöningsförhöjning hava inträtt redan under år 1922. Då emellertid vederbörande anslag i regel icke beräknats med hänsyn tagen till dylik avlöningsförhöjning, infördes ej något stadgande av angivet innehåll i kungörelsen i fråga. Tvärtom är där föreskrivet, att tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar lönen till extra ordinarie tjänsteman, som hänföres till högst 12:e lönegraden för manliga tjänstemän och högst 4:e lönegraden för kvinnliga tjänstemän, icke i något fall må bestämmas till högre belopp, än som motsvarar lägsta löneklassen inom vederbörlig lönegrad. Icke heller övriga här avsedda befattningshavare äro i regel placerade i högre löneklass än den för vederbörande befattning bestämda lägsta löneklassen.

Beträffande kostnaderna för de avlöningsförhöjningar, vilka, vid tillämpning av de i meranämnda kungörelse den 31 december 1921 eller eljest givna föreskrifter om uppflyttning i löneklass såsom om de varit gällande under vederbörandes hela tjänstetid, skulle bliva erforderliga för år 1922 och första halvåret 1923, har jag låtit från statsdepartementen och vederbörande ämbetsverk införskaffa särskilda uppgifter. Dessutom hava ämbetsverken, vid avgivande på sin tid av utlåtanden över lönenämndens förslag till avlöningsbestämmelser för den icke-ordinarie personalen, i allmänhet yttrat sig jämväl angående sina behov av ytterligare medel för avlöning av dylik personal. Av de inkomna uppgifterna framgår, att kostnaderna i fråga belöpa sig till omkring 170,000 kronor för år 1922 och omkring 112,000 kronor för första halvåret 1923. I vissa fall äro emellertid vederbörande anslag av förslagsanslags natur, och där så är förhållandet torde någon särskild förstärkning icke erfordras. I andra fall hava anslagen, ehuru »förslagsanslag, högst», ansetts tillräckliga för bestridande av ifrågavarande kostnader. De medel, vilka

utöver anvisade eller hos riksdagen äskade anslag antagits bliva för ändamålet erforderliga, hava därför beräknats till sammanlagt något mindre än nyss angivna belopp eller omkring 80,000 kronor för år 1922 och omkring 50,000 kronor för första halvåret 1923.

Härefter torde jag med några ord få beröra ett annat förhållande, som likaledes är ägnat att i vissa fall medföra högre belastning å anslag för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare än som vid anslagens beviljande beräknats.

Beträffande befattningar med avlöning från anslag å extra stat fastställer Kungl. Maj:t jämlikt 43 § 1 mom. i förenämnda kungörelse den 31 december 1921, i den utsträckning sådant finnes erforderligt, såväl befattningarnas antal som lönegraden för de särskilda befattningarna. Där innehavare av dylik befattning är ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman, skall han jämlikt 2 mom. i nämnda paragraf, så länge förordnandet varar, avstå samtliga för den ordinarie eller extra ordinarie tjänsten bestämda avlöningsförmåner och i stället åtnjuta avlöning vid befattningen å extra stat. Härvid är emellertid stadgat, att avlöningen vid sistnämnda befattning icke i något fall må utgå med lägre belopp, än vad tjänstemannen skulle äga uppbära å den ordinarie eller extra ordinarie tjänsten. I åtskilliga fall äro anslag å extra stat beräknade med utgångspunkt från lägre avlöningar än dem, som vid egen tjänst åtnjutas av tjänstemän, vilka erhålla förordnande att uppehålla befattningarna å extra stat. Så är exempelvis förhållandet med de anslag, vilka å extra stat anvisats till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegium och kammarrätten. Från ifrågavarande anslag utgå nämligen avlöningar till, bland andra, e. o. assessorer, och dessa avlöningar äro bestämda till belopp, som avsevärt understiga till och med avlöningarna i 15:e lönegraden. Då förordnande å e. o. assessorat ofta måste meddelas tjänstemän i sistnämnda lönegrad och dessa därvid äro berättigade åtnjuta ersättning med samma belopp som å egen tjänst, belastas anslagen å extra stat hårdare än som beräknats vid anslagens fastställande. Enär anslag av förevarande slag oftast hava karaktären av »förslagsanslag, högst» och sålunda icke få överskridas, uppstår i dylika fall behov av särskilda medel utöver de anvisade anslagen.

Slutligen anhåller jag att få omnämna ännu ett spörsmål, som har avseende å frågan om den icke-ordinarie personalens avlöning och som torde böra i detta sammanhang underställas riksdagens prövning.

Enligt skrivelse den 22 februari 1921, nr 55, medgav riksdagen,

att, därest Kungl. Maj:t antingen med stöd av 31 § avlöningsreglementet för särskilda fall funne en avvikelse från de i 19 § av reglementet stadgade regler om vikariatsersättning påkallad eller i motsvarande fall med stöd av 34 § tillerkände icke-ordinarie befattningshavare vikariatsersättning, Kungl. Maj:t skulle äga att för ändamålet taga i anspråk de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän. Därest i här avsedda fall en icke-ordinarie tjänsteman förordnas såsom vikarie, lärer han alltså böra erhålla hela sin gottgörelse för förordnandet från vederbörande anslagspost till avlönande av ordinarie tjänstemän. I vanliga fall av förordnande för icke-ordinarie tjänsteman å ordinarie befattning utgår däremot vikariatsersättning enligt 15 § i kungörelsen den 31 december 1921 med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare, och i dessa fall torde icke nyssnämnda anslagsposter få för ändamålet tagas i anspråk. Vikarien uppbär alltså sin huvudsakliga ersättning under vikariatet från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., ehuru han bestrider ordinarie befattning. Härigenom och då den icke-ordinarie befattningshavaren i sin tur regelmässigt behöver ersättas med vikarie, som också avlönas från sistnämnda anslagspost, blir belastningen å denna post avsevärt ökad. Då anslagsposter till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. i allmänhet hava natur av »förslagsanslag, högst», bliva de på grund av angivna förhållanden i många fall otillräckliga för med dem avsedda ändamål. Enahanda svårigheter uppkomma även, då befattningshavare å extra stat förordnas såsom vikarie å ordinarie tjänst.

Departementschefen.

Såsom redan av den lämnade redogörelsen framgår hava anslagen till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, såväl å ordinarie som å extra stat, i regel beräknats utan hänsyn därtill, att jämväl dessa befattningshavare skola äga rätt till uppflyttning i högre löneklass efter viss tids tjänstgöring. Det har också visat sig, att anslagen ifråga i de flesta fall icke kunna bereda tillgång till bestridande av kostnaderna för dylika avlöningsförhöjningar. Hos riksdagen torde fördenskull böra äskas särskilda anslag för ändamålet, dels för år 1922 och dels för första halvåret 1923. Det belopp, som i sådant avseende beräknats i propositionen om tilläggsstat för år 1922, synes kunna nedsättas till 80,000 kronor, därvid jag förutsätter att bestämmelserna i fråga skola tillämpas från ingången av nämnda år. Vad angår det i statsverkspropositionen beräknade beloppet för första halvåret 1923 synes detsamma vara lämpligt avvägt. Anslagen torde böra erhålla förslagsanslags natur.

Jag vill i detta sammanhang särskilt betona, att det icke kan bliva fråga om att anlita dessa anslag för att utvidga ämbetsverkens icke-ordinarie personal och såmedelst på en omväg åstadkomma förstärkning av ämbetsverkens arbetskrafter. Det bör nämligen ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fatta beslut om anvisande från de ifrågasatta anslagen av erforderliga medel till de olika verken, och jag förutsätter, att de framställda kraven grundas på en fullständig utredning i ämnet. Från anslagen ifråga torde emellertid, förutom de för avlöningsförhöjning genom uppflyttning i högre löneklass nödiga belopp, få anvisas erforderliga medel till täckande av sådan brist i avlöningsanslag å extra stat, som har sin grund däri, att dessa anslag beräknats med utgångspunkt från lägre avlöningar än dem, vilka av vederbörande, som uppehålla befattningar å extra stat, uppbäras å redan innehavande befattningar.

Vad angår det av mig tidigare omförmälda spörsmålet om bestridande av kostnaderna för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vilken såsom vikarie uppehåller ordinarie tjänst, synes det riktigast, att Kungl. Maj:t begär riksdagens medgivande, att i dylika fall vikaries lön må bestridas, till den del densamma icke överstiger vad den ordinarie tjänstemannen under ledigheten avstår, från i vederbörande stat upptagen anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän och till överskjutande del från anslagsposten till vikariatsersättningar. En dylik anordning inverkar naturligen icke på storleken av vikariens ersättning under förordnandet.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) till bestridande, i enlighet med vad av mig föreslagits, av kostnader för avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, m. m. såsom förslagsanslag anvisa

dels å tilläggsstat för år 1922 ett belopp av 80,000 kronor,

dels å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett belopp av 50,000 kronor; samt

2) medgiva, att kostnaderna för lön till icke-ordinarie befattningshavare, vilken såsom vikarie uppehåller ordinarie tjänst, må bestridas, till den del lönen icke överstiger vad den ordinarie tjänstemannen under ledigheten avstår, från i vederbörande stat upptagen anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän och till överskjutande del från anslagsposten till vikariatsersättningar.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skall proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
B. E. Brimberg.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1922.